

KAN VI LÄRA NÅGOT AV CLINTON?

SVEND DAHL

Triangulering, att skapa en tredje ståndpunkt i politiken som inte bara ligger i mitten utan står ovanför de gamla motsättningarna, var Clintons framgångsrecept. När ska svenska partier inse betydelsen av en tredje dimension i politiken?

Några av USA:s främsta politiska konsulter och kommentatorer har under hösten tvistat om vad det egentligen är som gjort Bill Clinton så populär, i en tid då politiker sällan väcker någon större entusiasm. Om man vill vara elak kan man i och för sig säga att debatten egentligen handlar om vilka av de tidigare rådgivarna som kan ta åt sig äran av Clintons framgångar. Men oavsett motiven, och oavsett de stora skillnaderna mellan Sverige och USA, är det nog så att även svenska politiker kan lära sig en hel av diskussionen om Clinton.

Stanley B. Greenberg, en framstående konsult med bl a Bill Clinton, Tony Blair och Nelson Mandela på kundlistan, företräder i debatten en

traditionell amerikansk liberalism. Det var försvaret för välfärdssystemen, utbildningssatsningarna och konfrontationen med republikanerna i kongressen som gav Clinton segern, hävdar han. Clinton lyckades mobilisera låg- och medelinkomsthushåll utan collegeutbildning – den grupp där oron för effekterna av republikanernas reformer var som störst. Greenberg, vars åsikter ganska väl framgår av en artikel i tidskriften *Arena* 4/97, anser för övrigt att det var ungefär samma faktorer – arbetarklassens oro för sin egen ekonomi – som ledde fram till labours valseger i Storbritannien.

Låginkomsttagarna i centrum

Den andra linjen i debatten företräds av Mark Penn, som tillsammans med Dick Morris (se Johan Hjertqvists recension av Morris' memoarbok – *Behind the Oval Office* – i förra numret av SvT) gjorde opinionsmätningar för Clinton inför valet 1996. Penn hävdar, kanske med rätta, att

Greenberg drivs av sin egen vänsterideologi när han placerar låginkomsttagarna i centrum av sin analys av valresultatet. Bakgrunden till Penns påstående är de vallokallundersökningar som visar att Clinton i valet 1996 gjorde stora inbrytningar bland väljare med högre inkomster. Utan dessa röster skulle Clintons valseger varit allt annat än självklar.

Vad detta visar är, enligt Penn och många andra, att Clinton funnit en lösning på det som traditionellt sett varit demokraternas stora problem – att man förknippats med en vänsterpolitik, som ligger långtifrån medelamerikanens värderingar.

Mycket talar för att Penn har rätt. De demokrater som håller fast vid den gamla linjen – som Greenberg förespråkar – har ju inte skördat några framgångar. Inte ens en synnerligen impopulär republikansk ledare gjorde att demokraterna kunde vinna tillbaka majoriteten i kongressen förra året.

Clintons framgångar skulle alltså

SVEND DAHL är frilansskribent.

bero på den strategi som utarbetades av Dick Morris efter demokraternas katastrofval 1994. En strategi som tillät Clinton, nedsolkad av bl a den misslyckade sjukvårdsreformen, att ta sig ur rollen som en gammaldags demokrat och återigen bli den förnyelseinriktade politikern han ville framstå som i valrörelsen 1992.

Triangulering

Morris kallar själv strategin för "triangulering", eller att skapa en tredje position i politiken. Men det rör sig inte om någon klassisk mittenpolitik. Den politiker som vill använda sig av triangulering skall inte bara placera sig mellan de två huvudståndpunkterna i det politiska spelet, utan också ovanför dem. I Clintons fall handlade det, enligt Morris, om att "identifiera en ny politisk linje som tog upp republikanernas starka frågor, men gjorde det på ett nytt sätt som var Clintons eget."

I *Behind the Oval Office* tar Morris skattefrågan som exempel på hur trianguleringen kan ta sig uttryck. Demokraternas traditionella linje har varit att motsätta sig skattesänkningar, medan republikanerna lika bestämt sagt att alla skatter skall sänkas. Clintons position blev då att förespråka skattesänkningar, men bara för personer som på ett eller annat sätt tar eget ansvar för sina liv genom att exempelvis satsa på en utbildning, spara till sin pension, skaffa sig sin första egna bostad etc. Skattesänkningsbudskapet fick på så sätt en moralisk dimension, och Clinton visade

att han ville sänka skatten eftersom han brydde sig om vanligt folk.

Trots de stora skillnaderna mellan svensk och amerikansk politik, tror jag ändå att Clintons strategi med framgång skulle kunna användas av svenska politiker – närmare bestämt både av borgerliga politiker som vill erövra regeringsmakten eller säkra sitt partis överlevnad och av socialdemokrater som vill åstadkomma förnyelse.

Att bryta sig ur de gamla socialdemokratiska och moderata problemformuleringarna, som idag styr alla politiska partier, och formulera sakfrågorna på ett nytt sätt borde vara ett framgångsrikt sätt att vinna politikertrötta väljares röster.

Tänk er då en svensk politiker som tar intryck av Clinton. Hur skulle han eller hon göra?

Kanske skulle vår politiker välja skatterna som en av sina profilfrågor. I den svenska debatten finns det, precis som i den amerikanska, två polariserade ståndpunkter när det gäller skatterna. Antingen är man för höga och högre skatter, som socialdemokraterna, eller så vill man sänka dem så mycket som möjligt, som moderaterna. Båda ståndpunkterna appellerar till två vanliga åsikter hos svenska väljare.

För det första värderar väljarna den sociala tryggheten högt. Och försvaret av välfärden kan ofta motivera höga skatter i väljarnas ögon. För det andra börjar många väljare bli rejält skattetrötta, vilket inte minst framgår av motståndet mot fastighets- och

bensinskatteshöjningarna.

Att lyfta politiken över den traditionella motsättningen mellan skattesänkningar och social trygghet är en självklar uppgift för en svensk politiker som vill använda sig av triangulering som framgångsrecept. Jag säger inte att man bör lova både skattefinansierad välfärd och drastiskt sänkta skatter – det går naturligtvis inte. Däremot tror jag att det finns mycket att vinna på att förklara sambandet mellan social trygghet och skatter. I klartext: Att höga skatter minskar möjligheterna för människor att planera sin egen tillvaro. Att höga skatter får ekonomin att fungera sämre och därmed urholkar grunden för den skattefinansierade välfärden. Samt, inte minst, att en välfärdsstat, som garanterar människor social trygghet och utbildning, varken behöver vara lika stor eller kostsam som idag.

Moderaterna på rätt väg

Om vår tänkte politiker är moderat har han det gott förspänt. På senare tid har moderaterna börjat förändra sin skattepolitik. I stället för att prata om arbetsgivaravgifter, kapital- och förmögenhetsskatt, betonar man inkomstskattesänkningar för människor med normala inkomster. Samtidigt har även argumenten för skattesänkningar förändrats. I stället för att tala om ekonomisk tillväxt och effektivitet säger moderaterna nu att höga skatterna hotar den enskildes trygghet.

Den förändrade skattepolitiken

borde göra det svårare för socialdemokraterna att beskriva moderaterna som de välbeställdas parti. Moderaterna har alltså delvis lyckats att lyfta skattefrågan ur de gamla skyttegravarna – vem kan vara emot att vanligt folk får sänkta skatter för att känna ökad trygghet.

Engagemang i välfärdsfrågor

Men ett problem finns kvar. Kommer väljarna att lita på att moderaterna verkligen menar allvar när de talar om social trygghet? Trygghet är trots allt betydligt mer än lägre skatter.

Om trianguleringsstrategin ska bli framgångsrik måste talet om skatternas "sociala dimension" kombineras med engagemang i välfärdsfrågor. Och frågan är om moderata politiker klarar av att sträcka sig längre än till enkel systemskiftesretorik när de konfronteras med socialdemokraterna.

Därför är det kanske troligare att folkpartiet, kristdemokraterna eller kanske rent av centern – den centerpartistiske landstingspolitikern Dick Erixon har nyligen i en utmärkt liten

bok beskrivit hur social trygghet går att förena med en begränsad statsmakt – gjorde kombinationen skattesänkningar och socialpolitik till sin huvudfråga. De traditionella mittenpartierna har mycket större socialpolitisk trovärdighet än moderaterna, samtidigt som de inte har samma mentala spärr mot skattesänkningar som finns inom socialdemokraterna.

”
Moderaterna har alltså delvis lyckats att lyfta skattefrågan ur de gamla skyttegravarna – vem kan vara emot att vanligt folk får sänkta skatter för att känna ökad trygghet?
”

En socialdemokratisk ledare som vill förnya sitt parti skulle emellertid lika gärna kunna bli den som tog till sig trianguleringsidén. Problemet som en socialdemokrat skulle stöta på är i princip det motsatta till modera-

ternas. Hur skaffar han eller hon sig trovärdighet i skattefrågan. En socialdemokrat som säger sig vilja sänka skatten för att värna den sociala tryggheten borde ha ett oslagbart budskap. Haken är att ingen idag skulle tro på att socialdemokraten menade allvar när han eller hon talade om skattesänkningar.

Men samtidigt kanske det kan vara lättare för socialdemokraterna att bygga upp ett förtroende i skattefrågan än vad det skulle vara för moderaterna att skaffa sig socialpolitisk trovärdighet. Skatter är högst konkret, och om man vill bli trovärdig är det bara att sänka dem. Socialpolitik är däremot betydligt mer abstrakt, och kan knappast göras till en profilfråga i en handvändning.

Kanske är jag alltför optimistisk. Men jag tycker mig ändå se några möjliga öppningar för en förändring av det politiska samtalet. Däremot vet jag inte om särskilt många svenska politiker är beredda att ändra sig. De trivs nog helt enkelt för bra i sina traditionella roller.